

Newsletter analityczny nr 8 (29.07-11.08.2014)

Program „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” Ośrodka Analiz Politologicznych Uniwersytetu Warszawskiego

**Najważniejsze wydarzenia dotyczące bezpieczeństwa energetycznego i klimatu
29 lipca – 11 sierpnia 2014 r.**

W ciągu minionych dwóch tygodni w mediach dominowały zagadnienia dotyczące sankcji ekonomicznych Unii Europejskiej nałożonych na Rosję oraz obsady stanowisk w instytucjach Unii Europejskiej.

Europa i świat:

29.07 – Stany Zjednoczone wprowadziły cła antydumpingowe na import chińskich i tajskich paneli fotowoltaicznych.

29.07 – Libijski rząd zwrócił się z prośbą o pomoc przy gaszeniu pożarów na kilku tankowcach z ropą. Doszło do nich w wyniku walk grup rebeliantów rywalizujących o przejęcie o kontroli na lotnisku w Trypolisie.

29.07 – Według oczekiwań ukraińskiego rządu, wyrok sądu arbitrażowego w Sztokholmie w sprawie sporu z Gazpromem o ceny gazu zostanie ogłoszony latem 2015. Zimą mają być już znane wstępne ustalenia.

29.07 – Brytyjski koncern BP ostrzegł, że kolejne sankcje wobec Rosji mogą znacząco zagrozić jego zyskom. Firma ta jest bowiem posiadaczem 19,75% akcji rosyjskiego Rosneftu.

30.07 – Sąd w Houston nakazał straży granicznej stanu Teksas przejęcie kurdyjskiej ropy z tankowca znajdującego się w pobliżu portu Galveston w Zatoce Meksykańskiej. Na statku znajduje się około 1 mln baryłek ropy o wartości 100 mln USD.

31.07 – Portugalska grupa Martfier oddała do użytku w środkowej Ukrainie nową elektrownię fotowoltaiczną o mocy 8 MW.

31.07 – Rosyjskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych ostrzegło, że sankcje nakładane na ten kraj w związku z konfliktem na Ukrainie mogą doprowadzić do wzrostu cen energii na europejskim rynku.

31.07 – Europejski Trybunał Praw Człowieka nakazał Rosji wypłacenie byłym akcjonariuszom koncernu naftowego Jukos 1,9 mld EUR tytułem odszkodowania za bezprawne pozbawienie ich majątku poprzez zawyżone podatki i zmanipulowaną licytację, które doprowadziły do upadku koncernu. Dodatkowo rosyjskie władze zostały zobowiązane do pokrycia kosztów postępowania w wysokości 300 tys. EUR.

5.08 – Łukoil podpisał umowę z MOL i Norm Benzikut w sprawie sprzedaży swojej sieci stacji w Czechach, na Słowacji i na Węgrzech.

6.08 – Rosen Plewnelijew, prezydent Bułgarii zapowiedział, że budowa gazociągu South Stream w tym kraju zostanie zawieszona do czasu wydania przez Komisję Europejską decyzji w tej sprawie.

11.08 – Włoska firma rafineryjna Saras wstrzymała plan utworzenia joint venture z rosyjskim Rosnieftem.

11.08 – Arsenij Jaceniuk, premier Ukrainy, zapowiedział, że ukraińskie sankcje wobec Rosji mogą objąć zakaz tranzytu rosyjskiego gazu przez terytorium ukraińskie. Głosowanie w Werchownej Radzie w tej sprawie zaplanowano na 12 sierpnia b.r.

Polska:

29.07 – Mariusz Pluta, burmistrz Brzezin, zapowiedział realizację planu, który ma doprowadzić do uniezależnienia energetycznego miasta. Pierwszym krokiem ma być instalacja paneli fotowoltaicznych na budynkach publicznych. Następnie ma zostać stworzona m.in. stacja do ładowania samochodów elektrycznych oraz farma wiatrowa.

30.07 – Według raportu Ministerstwa Gospodarki w 2013 roku w Polsce nie było zagrożone bezpieczeństwo dostaw paliw gazowych. Opracowanie Ministerstwa Gospodarki zwraca uwagę również na prawidłowe funkcjonowanie systemu gazu ziemnego oraz dążenia ku dywersyfikacji dostaw tego surowca.

31.07 – Komisja Europejska rozpoczęła postępowanie przeciwko Polsce. Dotyczy ono przepisów umożliwiających wykonanie odwiertów w poszukiwaniu gazu łupkowego do 5000 m bez konieczności sporządzenia oceny oddziaływania na środowisko. Regulacje te zostały wprowadzone w ubiegłym roku.

31.07 – prezydent Bronisław Komorowski podpisał nowelizację ustawy o funkcjonowaniu górnictwa kamiennego w latach 2008-2015. Zmiany zakładają półtoraroczne odroczenie spłaty zadłużenia wobec ZUS przez Kompanię Węglową.

1.08 – Sekcja Krajowa Górnictwa Węgla Kamiennego NSZZ „Solidarność” przesłała na ręce Macieja Kaliskiego, dyrektora Departamentu Górnictwa w Ministerstwie Gospodarki, pismo z oficjalnymi propozycjami rozwiązań, które – zdaniem górnictwej „S” – powinny zostać ujęte w przygotowywanym „Programie rozwoju górnictwa węgla kamiennego w latach 2016-2020 z perspektywą do roku 2027”.

Komentarz:

Nałożenie przez Unię Europejską kolejnych sankcji na Rosję 1 sierpnia oraz wprowadzenie po kilku dniach kontrsankcji przez Federację Rosyjską zapoczątkowało wojnę gospodarczą. Tego typu konflikty mają tendencję do eskalacji stosowanych narzędzi, czyli do wprowadzania kolejnych ograniczeń w zakresie przepływów handlowych, finansowych i osobowych między stronami. Wprowadzenie sankcji oznacza konieczność zmiany dotychczasowych kierunków handlu i przepływów finansowych oraz kierunków polityki zagranicznej, czego efektem jest zbliżenie Unii Europejskiej z USA, a Rosji z ChRL. Stosowane narzędzia pokazują dysproporcje między stronami: Rosja nie jest w stanie dotkliwie odpowiedzieć na działania państw strefy euroatlantyckiej i koncentruje się głównie na blokadzie wymiany handlowej. Tymczasem strona przeciwna stosuje cały wachlarz wypróbowanych narzędzi ukierunkowanych na sektor energetyczny i finansowy, które są w przypadku Rosji kluczowe i powiązane.

Jednocześnie należy podkreślić, że prowadzona latami przez Rosję polityka mająca na celu jednocześnie budowę współzależności z najsilniejszymi oraz budowania zależności od niej słabszych członków Unii Europejskiej w istotny sposób ograniczyła możliwość szybkiego zastosowania sankcji przez wspólnotę na kluczowe rosyjskie dobro eksportowe jakim jest gaz. Tym niemniej proces wychodzenia ze stanu współzależności poprzez mechanizm sankcji ekonomicznych, ale również innych działań, nieokreślanych wprost jako sankcje, a mających ograniczyć import gazu i ropy naftowej z Rosji został rozpoczęty, a dążenie do uzależnienia przez Rosję obszaru Europy Środkowo-Wschodniej od surowców energetycznych zatrzymane. Proces ten został zapoczątkowany, a jego miernikiem w najbliższym czasie będzie kwestia budowy gazociągu South Stream, który stanowi rosyjskie narzędzie różnicowania państw Unii Europejskiej ergo jej osłabiania. Politycy europejscy poprzez wprowadzenie sankcji dali sygnał, iż należy liczyć się z możliwością wprowadzenia innych podobnych działań w stosunku do Rosji. W związku z tym można spodziewać się ograniczania ekspozycji na rynku rosyjskim przez przedsiębiorstwa pochodzące z krajów UE. Podobne działania podejmuje Rosja sprzedając swoje aktywa, w tym w sektorze

energetycznym w Europie, głównie z powodu obawy o ich zamrożenie. Oczywiście nie można wykluczyć wstrzymania dostaw gazu z Rosji do Unii Europejskiej, ale jest to bardzo mało prawdopodobne biorąc pod uwagę obecny stan rosyjskiej gospodarki. Obecnie jednak żadna ze stron nie jest gotowa na tego typu rozwiązanie.

Unia Europejska staje przed długoterminowym wyzwaniem zapewnienia dostaw surowców energetycznych z innego kierunku niż Rosja, wprowadzenia zmian technologicznych, ograniczających zużycie energii oraz rozwoju pozyskiwania energii ze źródeł wewnętrznych, poprzez rozwój energetyki odnawialnej oraz wydobywanie gazu z łupków. W tym kontekście ochrona klimatu, polegająca na ograniczeniach emisji CO₂, postrzegana jako element bezpieczeństwa ekologicznego, dość nisko znajdującego się w hierarchii celów państw, nabiera nowego wymiaru i znaczenia. Proces ten następuje już w innych państwach jednak w Polsce w dalszym ciągu obowiązuje archaiczne podejście do tego zagadnienia. Ochrona klimatu oznacza bowiem między innymi zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) w bilansie energetycznym oraz poprawę efektywności energetycznej, co *de facto* powoduje zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego państw. Rozwijanie OZE i w konsekwencji zmniejszenie zależności od importowanych źródeł energii spowoduje redukcję negatywnego wpływu ewentualnego wstrzymania dostaw lub fluktuacji cen na sytuację gospodarczą i polityczną. Nie należy zapominać, iż nawet niewielka redukcja popytu może oznaczać istotne obniżenie cen, co jest charakterystyczne dla mało elastycznej podaży surowców energetycznych. Rozwój OZE i efektywność energetyczna są więc kluczem do ograniczenia zależności Unii Europejskiej od eksporterów surowców energetycznych, spośród których najważniejszym jest Rosja. W przypadku Rosji uzyskiwane dochody z eksportu ropy naftowej i gazu są wykorzystywane do dynamicznego zwiększenia potencjału militarnego, stanowiąc obecnie zagrożenie nie tylko dla Ukrainy, ale globalnego ładu i stabilności międzynarodowej. Polska, z punktu widzenia bezpieczeństwa, mimo wewnętrznych ograniczeń strukturalnych powinna zmienić percepcję ochrony klimatu i wykorzystywać ten obszar jako istotny element zmniejszając tym samym import surowców energetycznych z Rosji. W tym kontekście kwestie OZE powinny być postrzegane z szerokiej perspektywy bezpieczeństwa.

dr Krzysztof M. Księżopolski – Szef Programu „Bezpieczeństwo energetyczne i polityka klimatyczna” OAP UW, adiunkt w Instytucie Stosunków Międzynarodowych UW, autor książek „Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw” (2004), „Bezpieczeństwo ekonomiczne” (2011), redaktor naukowy publikacji „Bezpieczeństwo ekonomiczne w perspektywie politologicznej” (2012) i „Odnawialne źródła energii w Polsce. Wybrane problemy bezpieczeństwa, polityki i administracji” (2013), autor wielu artykułów poświęconych zagadnieniu bezpieczeństwa i klimatu.